

7

Висновки та рекомендації

У цьому розділі викладено основні висновки ОЕСР щодо ринку електроенергії в Україні та запропоновано рекомендації щодо розвитку конкуренції та покращення його функціонування в цілому. Рекомендації стосуються питань, пов'язаних з оптовим та роздрібним ринками, відновлюваними джерелами енергії та транскордонною інтеграцією. Деякі з них закликають до змін з широкими наслідками, тоді як інші спрямовані на вирішення конкретних проблем.

Оптовий ринок електроенергії України має функціонувати як конкурентний ринок, на якому регулювання доповнює конкуренцію. Незважаючи на проконкурентну законодавчу базу, закріплену в Законі України «Про ринок електричної енергії», більшість учасників ринку та зацікавлених сторін незадоволені статус-кво. Причини їхнього незадоволення різні й не позбавлені індивідуальної упередженості, але одна з проблем, яку поділяє переважна більшість, стосується відсутності регуляторної стабільності. Вихід на ринок електроенергії, особливо в якості виробника електроенергії, вимагає значних зобов'язань з точки зору капіталу, часу, технічних та адміністративних ресурсів. Такі настрої пояснюються тривалим періодом окупності інвестицій.

Часті, нетривалі регуляторні зміни створюють невизначеність, яка дестабілізує функціонування українського ринку електроенергії та підриває довіру як серед існуючих інвесторів, так і серед потенційних інвесторів. Серед таких змін можна виділити – часте використання тимчасових заходів, деякі з яких застосовуються на постійній основі, або продовжуються кілька разів. Відхід від інтервенціоністського підходу останніх кількох років створив би більш стабільне та прозоре регуляторне середовище. Після закінчення війни своєчасне скасування тимчасових заходів, запроваджених в умовах воєнного стану, таких як зобов'язання щодо забезпечення державних послуг при експорті (експортне ПСО), стало б чітким сигналом, який би підвищив довіру ринку та сприяв зусиллям з відновлення. Загалом, регуляторні рішення повинні прийматися за стандартними процедурами і включати консультації з учасниками ринку, думки яких мають бути ретельно враховані.

Однією з найважливіших проблем, виявлених у цьому дослідженні, є граничні цінові обмеження на оптовому ринку. Ринкове ціноутворення лежить в основі конкурентного процесу, тим більше для такого однорідного товару, як електроенергія. Обмеження ціноутворення повинно здійснюватися з особливою обережністю і лише за певних обставин. З точки зору конкуренції, граничні ціни можуть бути виправдані ризиком надмірного ціноутворення та за відсутності кращих альтернатив. Оптовий ринок електроенергії в Україні характеризується високим рівнем концентрації. Хоча це вимагає особливої уваги з боку енергетичного регулятора та антимонопольного комітету, саме по собі це не є виправданням для встановлення граничних цін. Насправді, відносно висока концентрація на оптовому ринку характерна для багатьох країн, включаючи країни-члени ЄС. В ЄС моніторинг та нагляд за ринком виявився достатнім для запобігання поширеним випадкам надмірного ціноутворення, маніпулювання ринком, інсайдерської торгівлі та подібної шкідливої поведінки. Як договірної сторона Енергетичного Співтовариства, Україна взяла на себе зобов'язання впровадити «полегшену» версію Регламенту щодо доброчесності та прозорості оптового ринку електроенергії (REMIT). Будучи кандидатом на членство в ЄС, Україна повинна буде в певний момент повністю впровадити REMIT. У цьому контексті для України було б доречно створити систему моніторингу та нагляду, яка б працювала якомога ближче до того, як REMIT працює в ЄС. Маючи надійну систему моніторингу та нагляду, Україна повинна скасувати граничні ціни. Це також буде необхідно для подальшої інтеграції з ринками електроенергії ЄС. Об'єднання ринків, важливий крок у цьому напрямку, є несумісним з граничними обмеженнями оптових цін, що є додатковою причиною для їх скасування.

В Україні регулюють ціни на електроенергію для домогосподарств на рівні, значно нижчому за ринковий. Така політика не тільки є дорогою, але й шкідливою для конкуренції. На оптовому рівні впровадження регульованих цін призвело до сегментації ринку. Це негативно вплинуло на ліквідність оптового ринку, зробивши його менш ефективним і збільшивши ризик зловживань та маніпуляцій. Невеликий розмір комерційного сегменту оптового ринку також ускладнює для постачальників закупівлю електроенергії для роздрібного ринку. Регульована ціна має більш різкий і безпосередній вплив на роздрібний ринок, вона повністю виключає конкуренцію на побутовому сегменті. Слід зазначити, що підтримка незахищених споживачів є цілком виправданою політикою і, швидше за все, потрібна в Україні. Пряма та адресна підтримка – найкращий спосіб її реалізації. За

ціною не дорожчою, ніж поточна система, вона може запропонувати більшу/кращу підтримку тим, хто її потребує найбільше.

Запровадження нових правил та перегляд існуючих – не єдиний спосіб сприяння конкуренції на ринках електроенергії. Розслідування потенційних випадків антиконкурентної поведінки та маніпулювання ринком, а також застосування засобів правового захисту та штрафних санкцій у доведених випадках такої поведінки є необхідними для забезпечення дотримання нормативних вимог. На організованих ринках електроенергії в Україні, зокрема на ринку «на добу наперед» (РДН), систематичний нагляд за ринком має важливе значення для виявлення можливих випадків маніпулювання ринком. Впровадження системи нагляду за ринком, тісно пов'язаної з європейською системою REMIT, є найкращим засобом для досягнення цієї мети. Нагляд за ринком має доповнюватися розслідуваннями окремих випадків Антимонопольним комітетом України або Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), залежно від типу потенційних маніпуляцій та за домовленістю між органами влади.

З моменту приєднання України до Енергетичного Співтовариства її нормативно-правова база в енергетичному секторі нерозривно пов'язана з нормативно-правовою базою ЄС. Переваги приведення нормативно-правової бази України у відповідність до стандартів ЄС виходять за рамки юридичних зобов'язань, пов'язаних з членством в Енергетичному Співтоваристві. Імплементация *acquis communautaire* ЄС може підвищити довіру до ринків електроенергії в Україні і є необхідною для їх подальшої інтеграції з ринками ЄС. В умовах синхронізації та перспективи членства в ЄС повна інтеграція пропонує найкращі можливості для посилення конкуренції. Комерційний експорт та імпорт може зменшити ринкову владу національних виробників і зробити оптовий ринок електроенергії більш конкурентним.

Часові рамки для імплементации та реалізації переваг відрізняються в різних рекомендаціях. Деякі з них, ймовірно, буде легше впровадити, ніж інші, і вони по-різному дадуть швидкі або довгострокові результати. Більшість рекомендацій, представлених тут, розроблені з урахуванням післявоєнного періоду, в період коли Україна успішно відновила нормальне функціонування своєї економіки. Однак деякі рекомендації можуть бути реалізовані раніше, а в деяких випадках робота в цьому напрямку вже ведеться. Там, де це доречно, це зазначено в рекомендаціях.

Багато рекомендацій взаємопов'язані між собою і повинні розглядатися в комплексі. Деякі з них можуть бути реалізовані самостійно, але інші вимагатимуть впровадження відповідних заходів підтримки, а очікуваний вплив від реалізації залежить від конкретної рекомендації. Для полегшення виконання рекомендацій ОЕСР у цьому звіті вони згруповані, а в межах цих груп – у довільному порядку за запропонованою пріоритетністю. Групування є умовним, оскільки деякі рекомендації можуть належати до кількох груп. Перша група стосується оптового ринку, а друга – роздрібного ринку. Третя група включає питання, специфічні для виробництва електроенергії з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). Четверта група рекомендацій стосується подальшої інтеграції з ринками електроенергії ЄС.

7.1. Сприяння конкуренції на оптовому ринку електроенергії

Ефективна конкуренція на оптовому сегменті є основою загального конкурентного ринку електроенергії. Тому заходи, спрямовані на розвиток конкуренції на оптовому ринку, повинні здійснюватися до, а в деяких випадках паралельно із заходами, дія яких спрямована на роздрібний ринок. Основною метою має бути сприяння конкуренції шляхом підвищення ліквідності та удосконалення ціноутворення.

7.1.1. Удосконалення ціноутворення

Вільне ціноутворення є передумовою ефективної конкуренції. Його слід обмежувати лише в разі крайньої необхідності, і то лише на найкоротший період часу.

Скасування цінових обмежень

Цінові обмеження, особливо цінові ліміти (прайс кепи), обмежують і спотворюють ціноутворення на РДН, внутрішньодобовому ринку (ВДР) та балансуєчному ринку (БР). Для всього ринку електроенергії надзвичайно важливо, щоб ціни на цих ринках правильно відображали умови попиту та пропозиції. Найважливішим ринком для формування ціни є РДН. Ціни на РДН слугують основним ціновим орієнтиром для інших сегментів ринку електроенергії. Неправильні цінові сигнали на РДН мають особливо викривлений вплив на функціонування як оптового, так і роздрібного ринку, а також на інвестиції. Хоча РДН та ВДР мають не повний вплив на загальне ціноутворення, точні цінові сигнали на цих ринках необхідні для забезпечення ефективного управління витратами на балансування.

Цінові обмеження також є основною перешкодою для інтеграції з європейськими ринками електроенергії і несумісні з процесами об'єднання ринків.

Посилення нагляду за ринком разом з ефективними санкціями за неправомірні дії на ринку може суттєво знизити ризик маніпулювання цінами, особливо щодо завищення цін. Контроль за злиттями та дотримання правил конкуренції також можуть сприяти зменшенню цього ризику.

В ідеалі, ефективна система нагляду має бути запроваджена одночасно із скасуванням граничних цін. Для подальшого зниження ризиків, пов'язаних зі скасуванням граничних обмежень цін, їх можна спочатку підвищити в кілька етапів.

Переглянути технічні цінові обмеження

Україна має переглянути поточні технічні цінові обмеження, що застосовуються на РДН, ВДР та БР. Технічне цінове обмеження має базуватися на оцінці вартості втраченого навантаження, або на альтернативному механізмі з аналогічним ефектом, наприклад, на механізмі коригування, що застосовується в ЄС. Це забезпечить обмеження заявок до рівня, що відповідає споживчому попиту.

Гармонізація технічних цінових обмежень з ціновими обмеженнями в ЄС буде необхідною для транскордонної торгівлі в умовах об'єднання ринку.

Дозволити негативні ринкові ціни

Цінові сигнали не повинні обмежуватися заборобою подання цінових заявок з ціною нижче 0 грн/МВт·год. Правила ринку РДН та ВДР повинні бути відповідно скориговані. За певних обставин негативні ціни можуть сигналізувати про надлишок електроенергії та стимулювати заходи із управління попитом та пропозицією, а також сприяти більшій гнучкості як з боку пропозиції, так і з боку попиту в довгостроковій перспективі. Негативні ціни можуть сприяти кращій інтеграції більшої частки генерації ВДЕ в оптовий ринок.

Негативні оптові ціни на електроенергію не є нагальною проблемою в Україні, і тому не є найвищим пріоритетом. Проте такі зміни мають бути простими у впровадженні.

7.1.2. Зменшити сегментацію ринку

Сегментація ринку, запроваджена регулюванням, розподіляє обсяги електроенергії між кількома сегментами ринку. Це зменшує обсяги, доступні в комерційних сегментах оптового ринку, і

перешкоджає розвитку ліквідності, що потенційно сприяє концентрації ринку. Низька ліквідність і висока концентрація роблять ринок менш надійним і таким, що не заслуговує на довіру, а також більш вразливим до маніпуляцій.

Збільшення обсягів у комерційних сегментах оптового ринку є вирішальним кроком до забезпечення необхідних умов з боку пропозиції для розвитку конкуренції.

Зменшити сегментацію ринку для підвищення ліквідності

Значні обсяги електроенергії продаються у спеціальній секції Української енергетичної біржі, яка недоступна для комерційних сегментів оптового ринку. Це знижує ліквідність комерційних сегментів і робить їх менш надійними та більш вразливими до маніпуляцій.

Найбільшу частку в спеціальному розділі складає електроенергія, що продається за умовами ПСО для домогосподарств, що не дозволяє Енергоатому продавати там частину своєї продукції. Мета ПСО – забезпечити життєздатні регульовані ціни для населення – може бути досягнута іншими, менш викривленими засобами. Вирішення проблеми різниці між ринковими цінами та регульованими цінами для населення за рахунок державного бюджету не буде перешкоджати функціонуванню оптового ринку. В якості альтернативи, повністю фінансове ПСО представлятиме дещо менш викривлену систему, ніж нинішнє гібридне ПСО. У середньостроковій перспективі поступове запровадження ринкових цін для домогосподарств має усунути потребу в цій моделі ПСО для домогосподарств.

Сприяти прямому маркетингу з боку виробників ВДЕ

Виробники ВДЕ повинні нести відповідальність за збут своєї продукції і, таким чином, брати більш пряму безпосередню участь у ринку електроенергії. Схема підтримки ВДЕ повинна стимулювати прямий збут продукції існуючими виробниками ВДЕ. Виробникам ВДЕ, які обирають пряму участь на ринку, слід запропонувати систему підтримки «контрактів на різницю» на заміну «зеленому» тарифу.

7.1.3. Інші кроки для покращення функціонування ринку

Наведені нижче рекомендації спрямовані на покращення різних аспектів функціонування оптового ринку. Розвиток кращого нагляду за ринком та підвищення прозорості є питаннями найвищого пріоритету.

Покращити нагляд за ринком

REMIT – це комплексна система нагляду за операціями на оптовому ринку. Її впровадження може зменшити ризик маніпулювання ринком, підвищити прозорість та довіру до ринку, що сприятиме ліквідності та конкуренції.

Україна повинна впровадити REMIT «Light» та підготуватися до впровадження REMIT у повному обсязі. Як підготовчий крок, НКРЕКП має, наприклад, приєднатися до робочих груп Агентства Європейського Союзу зі співробітництва енергетичних регуляторів у якості спостерігача і розглянути можливість організаційних змін, які б відповідали вимогам REMIT, якщо вона цього ще не зробила.

Українська система нагляду за ринком повинна бути здатна виявляти підозрілі оптові транзакції в режимі, близькому до реального часу. Підозрілі транзакції мають бути розслідувані і, у разі обґрунтованості, санкціоновані.

Як правило, виробники, крім гідроакумуючих електростанцій та електростанцій або блоків, які працюють лише обмежену кількість годин на рік, повинні подавати заявки на РДН на рівні своїх

граничних витрат. Стратегія подання заявок, що відхиляється від цього правила, має ставати предметом поглибленого розслідування.

Підвищити прозорість ринку шляхом покращення якості звітності

Якісна ринкова звітність є важливим інструментом для інформування учасників ринку та зацікавлених сторін про стан ринків електроенергії.

НКРЕКП повинна звітувати про ринкові індикатори послідовно по всіх сегментах ринку. Вона має розробити та опублікувати методологію розрахунку індикаторів – особливо тих, що вказують на ліквідність ринку, концентрацію та владу – та відповідні знеособлені дані, щоб забезпечити їхню якість.

Оскільки в умовах воєнного стану публікація конфіденційної інформації обмежена, ця рекомендація може бути повністю реалізована лише після закінчення війни. Однак розробка методології не повинна чекати на це.

Надавати потенційним інвесторам достовірну інформацію про довгостроковий розвиток генеруючих потужностей

Після закінчення війни слід надати актуальну та достовірну інформацію про поетапне закриття старих електростанцій, що працюють на викопному паливі та є великими забруднювачами, відповідно до Національного плану скорочення викидів та виведення з експлуатації атомних електростанцій, а також про заплановані аукціони з виробництва електроенергії з ВДЕ. Необхідно взяти на себе тверде та надійне зобов'язання щодо закриття старих станцій та організації планів аукціонів з ВДЕ. Якщо зміни щодо заходів поетапного закриття або організації аукціонів з ВДЕ є неминучими, про них слід негайно повідомляти та пояснювати зацікавленим сторонам.

Також важливо забезпечити узгодженість довгострокових планів у різних національних політичних документах високого рівня, таких як Національна енергетична стратегія України до 2035 року, Національний план з енергетики та клімату та Національний план дій з розвитку відновлюваної енергетики, щоб мінімізувати невизначеність та уникнути спотворення інформації.

Сприяти підвищенню ліквідності на РДН

РДН – це добре налагоджений ринок з високим рівнем прозорості, який пропонує базові ціни для інших сегментів ринку. Збільшення обсягів торгівлі на РДН є належним способом забезпечення прозорого продажу та купівлі електроенергії. Для покращення ліквідності, прозорості та ціноутворення слід розглянути можливість підвищення мінімального граничного порогу для продажу електроенергії на РДН. Це може слугувати тимчасовим заходом, поки торгівля на двосторонньому ринку не стане більш ліквідною.

Провести незалежну оцінку двосторонніх електронних аукціонів на Українській енергетичній біржі

Існують ознаки того, що результати двосторонніх аукціонів не завжди належним чином відображають ринкові умови. Це може бути пов'язано з тим, що продавці мають занадто багато можливостей для встановлення конкретних умов аукціону, що частково перешкоджає доступу покупців до аукціонів.

Правила та результати минулих аукціонів слід оцінити з метою покращення функціонування ринку двосторонніх договорів. На основі незалежної оцінки правила слід скоригувати, щоб зменшити вхідні бар'єри для потенційних покупців.

Сприяти реагуванню споживачів на попит

Реакція споживачів на попит підвищує еластичність попиту, що зменшує здатність постачальників підвищувати ціни. Ефект подвоєння еластичності попиту еквівалентний подвоєнню кількості виробників електроенергії, що працюють на ринку.

Системи управління попитом можна стимулювати, шляхом надання споживачам короткострокових цінових сигналів на добровільній основі. Наприклад, ціни на електроенергію, що змінюються в часі, дозволяють споживачам перенести споживання електроенергії з періодів високих цін і таким чином зменшити свої рахунки за електроенергію.

Найбільший потенціал для управління попитом, ймовірно, найбільш приналежний до великих промислових споживачів електроенергії. Вони можуть – і вже приймають – участь в роботі оптового ринку, але їхню участь слід заохочувати і надалі.

Нарешті, слід також сприяти розвитку агрегаторів як нового типу постачальників енергетичних послуг, які можуть регулювати/управляти споживанням електроенергії групою споживачів у відповідь на зміни цін у реальному часі.

Дозволити довгострокові комерційні договори купівлі-продажу електроенергії для нових генеруючих потужностей

Комерційні договори купівлі-продажу електроенергії (PPA) є одним з методів забезпечення фінансування нових генеруючих потужностей. Наразі максимальна тривалість комерційних договорів становить один рік. Такий короткий термін є недостатнім для забезпечення фінансування нових генеруючих потужностей. Для нових електростанцій термін дії PPA не повинен обмежуватись. Обмеження для існуючих виробників можуть бути необхідними для забезпечення ліквідності ринку, але вони повинні вводитися відповідно до чітких правил.

Зняття обмежень на тривалість PPA для нових електростанцій буде простим заходом для сприяння інвестиціям після закінчення війни.

7.2. Сприяння конкуренції на роздрібному ринку електроенергії

Заходи з покращення функціонування оптового ринку, як зазначено вище, мають бути доповнені заходами з посилення конкуренції на роздрібних ринках та забезпечення повної реалізації її переваг. У короткостроковій перспективі це буде важливо для того, щоб дозволити побутовим споживачам отримати вигоду від посилення конкуренції. У середньо- та довгостроковій перспективі це може сприяти запровадженню ефективної конкуренції в сегменті домогосподарств.

7.2.1. Поетапне скасування регульованих цін для домогосподарств

Регульовані ціни для домогосподарств стримують конкуренцію на роздрібному ринку та призводять до високого споживання електроенергії. Регульовані тарифи мають бути скасовані та замінені більш ефективним ціноутворенням. Для пом'якшення будь-яких негативних наслідків скасування регульованих тарифів для домогосподарств рекомендується застосовувати поступовий підхід, який полягає в нижченаведеному:

- **Звузити критерії прийнятності для постачання електроенергії за регульованими цінами.**

На базовому рівні, регульовані ціни повинні надаватись лише індивідуальним домогосподарствам. Колективні домогосподарства повинні бути позбавлені права на їх отримання.

- **Поступово підвищувати регульовані ціни для домогосподарств до конкурентного рівня.**

Регульовані тарифи мають бути підвищені до рівня цін постачальників універсальних послуг, які мають зайняти їх місце. Підвищення регульованих цін повинно супроводжуватися адресною підтримкою вразливих споживачів та широкими ініціативами з підвищення енергоефективності. Пряма підтримка є більш ефективною і менш витратною, ніж утримання цін нижче ринкового рівня для всіх домогосподарств.

Поетапна відмова від регульованих тарифів повинна також супроводжуватися впровадженням заходів з підвищення прозорості, таких як інструменти порівняння цін для побутових споживачів та спрощення процедури зміни постачальника.

7.2.2. Спростити та вдосконалити систему зміни постачальника

Укренерго має автоматизувати процеси зміни постачальників електроенергії. Підприємство має впровадити процедуру зміни на своїй платформі Datahub, переглянути її через рік і регулярно оновлювати після цього. Забезпечення ефективної процедури зміни постачальника матиме велике значення при запровадженні конкуренції в сегменті домогосподарств.

7.2.3. Підвищити прозорість контрактів на постачання в бізнес-сегменті

Простіше порівняння цін дозволяє споживачам визначити найкращі варіанти постачання та стимулює конкуренцію між постачальниками. Комерційні пропозиції зі змінними цінами повинні містити оцінку цін на електроенергію та потенційних витрат для різних моделей споживання. НКРЕКП має скоригувати правила для комерційних пропозицій та визначити загальну методологію для надання оцінки цінових пропозицій. Вона має розробити та запровадити інструмент порівняння цін для полегшення вибору споживачів у бізнес-сегменті.

7.3. Сприяти виробництву електроенергії з ВДЕ та їх участі в роботі ринку

Підтримка ВДЕ необхідна для зменшення викидів парникових газів та енергетичної залежності. Інтеграція виробників ВДЕ до повноціної участі у функціонуванні ринку зменшить ринкову концентрацію та збільшить конкуренцію.

7.3.1. Розробка стимулів для нинішніх та майбутніх виробників ВДЕ до участі в балансуєчому ринку шляхом надання послуг з балансування

Удосконалення ціноутворення на балансуєчому ринку шляхом поступової відмови від цінових обмежень забезпечить ринкові стимули для збільшення участі на цьому ринку.

Будь-яка схема підтримки ВДЕ для нових потужностей повинна дозволяти та стимулювати майбутніх виробників ВДЕ пропонувати послуги балансування на балансуєчому ринку. Остання версія схем підтримки ВДЕ повинна бути переглянута і відповідно змінена.

Перегляд схеми підтримки ВДЕ для існуючих виробників ВДЕ та майбутніх проектів ВДЕ може виявити корективи для сприяння участі ВДЕ, а також має здійснюватися у тісній співпраці з виробниками ВДЕ та потенційними інвесторами.

7.3.2. Впровадження механізму сертифікації електроенергії, виробленої з ВДЕ (гарантія походження)

Як виробники ВДЕ, так і споживачі електроенергії виграють від запровадження системи гарантії походження, яка дозволить виробникам ВДЕ продавати свою електроенергію з надбавкою, а споживачам – обирати сертифіковану зелену енергію. Така надбавка могла б стимулювати інвестиції та умови виробництва електроенергії з ВДЕ. Гарантії походження також можуть сприяти розвитку прямого експорту електроенергії виробниками ВДЕ.

Впровадження гарантій походження вимагає законодавчого закріплення та призначення органу, що його видає, та створення електронного реєстру. Орган, що видає гарантії походження повинен бути наділений необхідними юридичними повноваженнями та мати технічні, фінансові та людські ресурси для створення та експлуатації системи. Система гарантій походження має бути сумісною з Європейською системою енергетичних сертифікатів. В рамках цього процесу український орган, що видає сертифікати, повинен приєднатися до Асоціації органів, що видають сертифікати.

Дохід від продажу сертифікатів в рамках чинного механізму «зеленої» підтримки може спрямовуватися Гарантованому покупцю для виконання його фінансових зобов'язань перед виробниками ВДЕ та забезпечення їх повної і своєчасної виплати. Виробники ВДЕ поза межами схеми підтримки повинні отримувати та мати право використовувати свої сертифікати без будь-яких обмежень.

7.3.3. Створити рівні умови для технологій виробництва електроенергії з нульовим рівнем викидів вуглецю

Інтерналізація вартості викидів CO₂ поставила б усі технології генерації в рівні умови та зменшила б або усунула необхідність підтримки генерації з ВДЕ. Це може бути реалізовано шляхом встановлення податку на викиди CO₂ на рівні, що повністю відображає негативні наслідки викидів парникових газів. Як альтернативу можна запровадити систему торгівлі викидами, сумісну з Системою торгівлі викидами ЄС (СТВ) і готову до приєднання до неї. Система торгівлі викидами може бути менш руйнівною для економіки, ніж підвищення податку на викиди CO₂.

При створенні системи Україна могла б скористатися технічною підтримкою Європейської Комісії. Вона також могла б скористатися досвідом Швейцарії, який вона отримала, пов'язуючи свою систему торгівлі викидами з СТВ ЄС.

7.3.4. Підтримка нових (комерційних) об'єктів ВДЕ повинна надаватися виключно через конкурентні аукціони

Аукціони для об'єктів ВДЕ вносять елемент конкуренції у систему підтримки виробництва електроенергії з ВДЕ. Аукціони є більш ефективними, ніж встановлені фіксовані «зелені» тарифи, оскільки конкуренція може знизити вартість підтримки. Успіх аукціонів залежить від багатьох факторів, включаючи їх дизайн, регуляторну стабільність та загальні економічні умови. Було б доцільно розпочати з невеликих тестових аукціонів на потужність ВДЕ на основі останніх положень законодавства про підтримку відновлюваної енергетики. Результати цих аукціонів мають бути проаналізовані та обговорені з існуючими та потенційними інвесторами, а також, за необхідності, скориговані перед проведенням більш масштабних аукціонів.

Виробники ВДЕ повинні продавати свою продукцію на ринку електроенергії та нести повну відповідальність за небаланси. Це повинно бути обов'язковим зобов'язанням, що реалізується через контракти на різницю.

7.3.5. Оцінити економічну ефективність «зелених» премій у порівнянні із «зеленими» цінами на аукціонах ВДЕ

«Зелені» премії та «зелені» ціни є двома широко використовуваними варіантами підтримки виробництва електроенергії з ВДЕ. Новий проєкт закону України про підтримку ВДЕ підтримує аукціони із «зеленими» преміями. Премія орієнтує виробників ВДЕ на ринкові ціни, але створює значну невизначеність щодо доходів, що може збільшити витрати на фінансування, підвищуючи вартість підтримки. Україна повинна оцінити економічну ефективність обох підходів і, якщо це буде виправдано, зробити вибір на користь аукціонів із «зеленими» цінами у формі контрактів на різницю.

7.4. Транскордонна ринкова інтеграція

Успішна синхронізація є важливим кроком на шляху до інтеграції українського ринку електроенергії з ЄС. З набуттям Україною статусу кандидата на вступ до ЄС поглиблення інтеграції стане невід'ємною частиною процесу вступу.

Крім того, інтеграція оптового ринку електроенергії України з ринками електроенергії ЄС надає унікальну можливість покращити конкуренцію в довгостроковій перспективі. Збільшення потужностей міждержавних з'єднань у поєднанні з можливістю імпорту та експорту електроенергії дозволяє новим гравцям конкурувати, зменшуючи концентрацію ринку та впроваджуючи конкурентну динаміку. Крім того, інтеграція надає суттєві переваги з точки зору безпеки роботи системи.

Наведені нижче рекомендації є взаємопов'язаними, і їх слід впроваджувати в комплексі. Вигоди від об'єднання ринків зростають зі збільшенням транскордонної пропускної спроможності, і навпаки.

7.4.1. Збільшити пропускну спроможність міждержавних з'єднань, щоб досягти цільового показника ЄС щонайменше на 15% до 2030 року¹

ЄС поставив цю мету, щоб покращити транскордонне підключення до електромереж, що дозволить країнам підвищити безпеку постачання та інтегрувати більше відновлюваних джерел енергії в енергетичні ринки. Об'єднання раніше ізольованих електроенергетичних систем зменшує ризик відключення електроенергії, знижує потребу в будівництві нових електростанцій і полегшує управління змінними відновлюваними джерелами електроенергії, такими як сонячна і вітрова енергія.

7.4.2. Прагнути повного об'єднання ринків

Для досягнення ефективного об'єднання ринків необхідно забезпечити запровадження спільних неявних аукціонів та гармонізувати правила транскордонної торгівлі з правилами ЄС. У короткостроковій перспективі Україна має запровадити неявні аукціони для транскордонної торгівлі електроенергією з сусідніми країнами. Перед проведенням таких аукціонів критичною умовою є повна імплементація керівних принципів ЄС щодо розподілу потужностей та управління² перевантаженнями, а також щодо форвардного розподілу потужностей³. Відповідне міжгалузеве законодавство з таких питань, як податкові кодекси, і особливо правила відшкодування ПДВ, має також бути переглянуте і змінено за необхідності для забезпечення безбар'єрної транскордонної торгівлі.

Своєчасне виконання цієї рекомендації має вирішальне значення. Наразі триває підготовча робота, і Україна планує імплементувати обидві рекомендації до кінця 2023 року.

Примітки

¹ Регламент (ЄС) 2018/1999 Європейського Парламенту та Ради про управління Енергетичним Союзом та кліматичні дії, 11 грудня 2018 р., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.328.01.0001.01.ENG.

² Регламент Комісії (ЄС) 2015/1222 про встановлення керівних принципів щодо розподілу пропускної спроможності та управління заторами, 24 липня 2015 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R1222>.

³ Регламент Комісії (ЄС) 2016/1719 про встановлення керівних принципів щодо розподілу пропускної спроможності та управління перевантаженнями, 26 вересня 2016 р., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.259.01.0042.01.ENG.

From:

Competition Market Study of Ukraine's Electricity Sector

Access the complete publication at:

<https://doi.org/10.1787/f28f98ed-en>

Please cite this chapter as:

OECD (2023), “Висновки та рекомендації”, in *Competition Market Study of Ukraine's Electricity Sector*, OECD Publishing, Paris.

DOI: <https://doi.org/10.1787/d454a5f9-uk>

This document, as well as any data and map included herein, are without prejudice to the status of or sovereignty over any territory, to the delimitation of international frontiers and boundaries and to the name of any territory, city or area. Extracts from publications may be subject to additional disclaimers, which are set out in the complete version of the publication, available at the link provided.

The use of this work, whether digital or print, is governed by the Terms and Conditions to be found at <http://www.oecd.org/termsandconditions>.